

IES PLURILINGÜE FONTEXERÍA

PROGRAMACIÓN D I D Á C T I C A

DA MATERIA / ÁREA DE:

Educación Plástica, Visual e Audiovisual

DEPARTAMENTO	NIVEL	CURSO
DEBUXO	ESO	3º

Muros
Curso 2021 - 2022

Índice:

1. Introducción e contextualización	4
2. Contribución dos estándares de aprendizaxe avaliados ao desenvolvemento das competencias clave	5
3. Obxectivos da materia	28
4. Desenvolvemento dos estándares de aprendizaxe: temporalización, mínimo para superar a materia e procedementos e instrumentos de avaliación	30
5. Metodoloxía	49
6. Materiais e recursos didácticos	51
7. Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado:	52
8. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente	57
9. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes:	61
10. Procedementos para acreditar coñecementos necesarios en determinadas materias (só para bacharelato)	62
11. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar	62
12. Medidas de atención á diversidade	63
13. Elementos transversais	64
14. Actividades complementarias e extraescolares	66
15. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da propia programación	67
16. Accións de contribución ao proxecto lector	68
17. Accións de contribución ao proxecto TIC	68
18. Accións de contribución ao plan de convivencia	69
19. Información ao alumnado e ás familias	70

NOTA: Facer CLIC sobre cada epígrafe para ir ao apartado correspondente.

1. Introducción e contextualización

Se noutras épocas históricas era a palabra, tanto na súa expresión oral como escrita, a principal forma de expresión e de transmisión de ideas e sentimentos, non cabe dúbida de que na época na que estamos inmersos/as a imaxe cobrou un protagonismo sen precedentes en ningunha outra época da historia da humanidade.

A materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual parte dos bloques impartidos na educación primaria na área de Educación Artística. A parte destinada á educación plástica xa anticipaba os mesmos bloques dos que parte a materia en ESO, baixo as denominacións de "Educación audiovisual", "Debuxo técnico" e "Expresión artística".

Nos tres primeiros cursos da ESO esta materia estrutúrase en tres bloques: "Expresión plástica", "Comunicación audiovisual" e "Debuxo técnico".

O bloque de "Expresión plástica" experimenta con materiais e técnicas diversas na aprendizaxe do proceso de creación. Inténtase darlle ao alumnado unha maior autonomía na creación de obras persoais, axudando a planificar mellor os pasos na realización de proxectos artísticos, tanto propios coma colectivos.

Analízanse as características da linguaxe audiovisual desde a cal se realiza a análise crítica das imaxes que nos rodean. Faise, tamén, especial fincapé no uso das tecnoloxías da información e da comunicación aplicadas á imaxe.

No bloque titulado "Debuxo técnico" trasládanse coñecementos teórico-prácticos sobre formas xeométricas e sistemas de representación, e aplícanse estes coñecementos á resolución de problemas e á realización de deseños.

2. Contribución dos estándares de aprendizaxe avaliados ao desenvolvemento das competencias clave

Trala relación das competencias clave do sistema educativo español recóllense os estándares de aprendizaxe aplicable a cadansúa competencia. Despois recóllese a descrición das competencias segundo se publicaron na Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro.

A carón de cadansúa competencia aparece o porcentaxe da mesma adicado a avaliación por competencias nesta materia e nivel.

1. CCL Comunicación lingüística 20%
2. CMCCT Comp. Matem. e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía 10%
3. CD Competencia dixital 10%
4. CAA Aprender a aprender 5%
5. CSC Competencias sociais e cívicas 25%
6. CSIEE Sentido de iniciativa e espírito emprendedor 15%
7. CCEC Conciencia e expresións culturais 15%

Descrición das competencias

1. Comunicación lingüística CCL

A competencia en comunicación lingüística é o resultado da acción comunicativa dentro de prácticas sociais determinadas, nas cales o individuo actúa con outros interlocutores e a través de textos en múltiples modalidades, formatos e soportes. Estas situacións e prácticas poden implicar o uso dunha ou de varias linguas, en diversos ámbitos e de maneira individual ou colectiva. Para isto o individuo dispón do seu repertorio plurilingüe, parcial, pero axustado ás experiencias comunicativas que experimenta ao longo da vida. As linguas que utiliza puideron ter vías e tempos distintos de adquisición e constituír, por tanto, experiencias de aprendizaxe de lingua materna ou de linguas estranxeiras ou adicionais.

Esta visión da competencia en comunicación lingüística vinculada con prácticas sociais determinadas ofrece unha imaxe do individuo como axente comunicativo que produce, e non só recibe, mensaxes a través das linguas con distintas finalidades. Valorar a relevancia desta afirmación na toma de decisións educativas supón optar por metodoloxías activas de aprendizaxe (aprendizaxe baseada en tarefas e proxectos, en problemas, en retos, etcétera), xa sexan estas na lingua materna dos estudantes, nunha lingua adicional ou nunha lingua estranxeira, fronte a opcións metodolóxicas máis tradicionais.

Ademais, a competencia en comunicación lingüística representa unha vía de coñecemento e contacto coa diversidade cultural que implica un factor de enriquecemento para a propia competencia e que adquire unha particular relevancia no caso das linguas estranxeiras. Por tanto, un enfoque intercultural no ensino e na aprendizaxe das linguas implica unha importante contribución ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística do alumnado.

Esta competencia é, por definición, sempre parcial e constitúe un obxectivo de aprendizaxe permanente ao longo de toda a vida. Por isto, para que se produza unha aprendizaxe satisfactoria das linguas é determinante que se promovan uns contextos de uso de linguas ricos e variados, en relación coas tarefas que se deben realizar e os seus posibles interlocutores, textos e intercambios comunicativos.

A competencia en comunicación lingüística é extremadamente complexa. Baséase, en primeiro lugar, no coñecemento do compoñente lingüístico. Pero, ademais, como se produce e desenvolve en situacións comunicativas concretas e contextualizadas, o individuo necesita activar o seu coñecemento do compoñente pragmático-discursivo e sociocultural.

Esta competencia precisa da interacción de distintas destrezas, xa que se produce en múltiples modalidades de comunicación e en diferentes soportes. Desde a oralidade e a

escritura até as formas máis sofisticadas de comunicación audiovisual ou mediada pola tecnoloxía, o individuo participa dun complexo entramado de posibilidades comunicativas grazas ás cales expande a súa competencia e a súa capacidade de interacción con outros individuos. Por isto, esta diversidade de modalidades e soportes require dunha alfabetización máis complexa, recollida no concepto de alfabetizacións múltiples, que permita ao individuo a súa participación como cidadán activo.

A competencia en comunicación lingüística é tamén un instrumento fundamental para a socialización e o aproveitamento da experiencia educativa, por ser unha vía privilexiada de acceso ao coñecemento dentro e fóra da escola. Do seu desenvolvemento depende, en boa medida, que se produzan distintos tipos de aprendizaxe en distintos contextos, formais, informais e non formais. Neste sentido, é especialmente relevante no contexto escolar a consideración da lectura como destreza básica para a ampliación da competencia en comunicación lingüística e a aprendizaxe. Así, a lectura é a principal vía de acceso a todas as áreas, polo que o contacto cunha diversidade de textos resulta fundamental para acceder ás fontes orixinais do saber. Por isto, onde manifesta a súa importancia de forma máis patente é no desenvolvemento das destrezas que conducen ao coñecemento dos textos literarios, non só na súa consideración como canon artístico ou na súa valoración como parte do patrimonio cultural, senón sobre todo, e principalmente, como fonte de desfrute e aprendizaxe ao longo da vida.

Desde esta perspectiva, é recomendable que o centro educativo sexa a unidade de acción para o desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística. Neste sentido, actuacións como o deseño dun proxecto lingüístico de centro que forme parte do propio proxecto educativo de centro, un plan lector ou unhas estratexias para o uso da biblioteca escolar como espazo de aprendizaxe e desfrute permiten un tratamento máis global e eficaz da competencia en comunicación lingüística nos termos aquí expresados. A competencia en comunicación lingüística inscríbese nun marco de actitudes e valores

que o individuo pon en funcionamento: o respecto ás normas de convivencia; o exercicio activo da cidadanía; o desenvolvemento dun espírito crítico; o respecto aos dereitos humanos e o pluralismo; a concepción do diálogo como ferramenta primordial para a convivencia, a resolución de conflitos e o desenvolvemento das capacidades afectivas en todos os ámbitos; unha actitude de curiosidade, interese e creatividade cara á aprendizaxe e o recoñecemento das destrezas inherentes a esta competencia (lectura, conversa, escritura, etcétera) como fontes de pracer relacionadas co desfrute persoal e cuxa promoción e práctica son tarefas esenciais no reforzo da motivación cara á aprendizaxe.

En resumo, para o adecuado desenvolvemento desta competencia resulta necesario abordar a análise e a consideración dos distintos aspectos que interveñen nela, debido á súa complexidade. Para isto, débese atender aos cinco compoñentes que a constitúen e ás dimensións en que se concretan:

- O compoñente lingüístico comprende diversas dimensións: a léxica, a gramatical, a semántica, a fonolóxica, a ortográfica e a ortoépica, entendida esta como a articulación correcta do son a partir da representación gráfica da lingua.
- O compoñente pragmático-discursivo comprende tres dimensións: a sociolingüística (vinculada coa adecuada produción e recepción de mensaxes en diferentes contextos sociais); a pragmática (que inclúe as microfuncións comunicativas e os esquemas de interacción), e a discursiva (que inclúe as macrofuncións textuais e as cuestións relacionadas cos xéneros discursivos).
- O compoñente sociocultural inclúe dúas dimensións: a que se refire ao coñecemento do mundo e a dimensión intercultural.
- O compoñente estratéxico permite ao individuo superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. Inclúe tanto destrezas e estratexias comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e a conversa, como destrezas

vinculadas co tratamento da información, a lectura multimodal e a produción de textos electrónicos en diferentes formatos; así mesmo, tamén forman parte deste compoñente as estratexias xerais de carácter cognitivo, metacognitivo e socioafectivas que o individuo utiliza para comunicarse eficazmente, aspectos fundamentais na aprendizaxe das linguas estranxeiras.

– Por último, a competencia en comunicación lingüística inclúe un compoñente persoal que intervéñ na interacción comunicativa en tres dimensións: a actitude, a motivación e os trazos de personalidade.

2. Competencia matemática e básicas en ciencia e tecnoloxía CMCCT

A competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía inducen e fortalecen algúns aspectos esenciais da formación das persoas que resultan fundamentais para a vida nunha sociedade onde o impacto das matemáticas, as ciencias e as tecnoloxías é determinante, a consecución e sustentabilidade do benestar social exige condutas e toma de decisións persoais estreitamente vinculadas á capacidade crítica e á visión razoada e razoable das persoas. A isto contribúen a competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía:

a) A competencia matemática implica a capacidade de aplicar o razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto.

A competencia matemática require de coñecementos sobre os números, as medidas e as estruturas, así como das operacións e as representacións matemáticas, e a comprensión dos termos e conceptos matemáticos.

O uso de ferramentas matemáticas implica unha serie de destrezas que requiren a aplicación dos principios e procesos matemáticos en distintos contextos, xa sexan persoais, sociais, profesionais ou científicos, así como para emitir xuízos fundados e

seguir cadeas argumentais na realización de cálculos, a análise de gráficos e representacións matemáticas e a manipulación de expresións alxébricas, incorporando os medios dixitais cando sexa oportuno. Forma parte desta destreza a creación de descrições e explicacións matemáticas que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e a reflexión sobre a súa adecuación ao contexto, ao igual que a determinación de se as solucións son adecuadas e teñen sentido na situación en que se presentan.

Trátase, por tanto, de recoñecer o papel que desempeñan as matemáticas no mundo e utilizar os conceptos, procedementos e ferramentas para aplicalos na resolución dos problemas que poidan xurdir nunha situación determinada ao longo da vida. A activación da competencia matemática supón que o aprendiz é quen de establecer unha relación profunda entre o coñecemento conceptual e o coñecemento procedemental, implicados na resolución dunha tarefa matemática determinada.

A competencia matemática inclúe unha serie de actitudes e valores que se basean no rigor, o respecto aos datos e a veracidade.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia matemática resulta necesario abordar catro áreas relativas aos números, á álgebra, á xeometría e á estatística, interrelacionadas de formas diversas:

- A cantidade: esta noción incorpora a cuantificación dos atributos dos obxectos, as relacións, as situacións e as entidades do mundo, interpretando distintas representacións de todas elas e xulgando interpretacións e argumentos. Participar na cuantificación do mundo supón comprender as medicións, os cálculos, as magnitudes, as unidades, os indicadores, o tamaño relativo e as tendencias e patróns numéricos.
- O espazo e a forma: inclúen unha ampla gama de fenómenos que se encontran no noso mundo visual e físico: patróns, propiedades dos obxectos, posicións, direccións e representacións deles; decodificación e codificación de información visual, así como

navegación e interacción dinámica con formas reais, ou con representacións. A competencia matemática, neste sentido, inclúe unha serie de actividades como a comprensión da perspectiva, a elaboración e lectura de mapas, a transformación das formas con e sen tecnoloxía, a interpretación de vistas de escenas tridimensionais desde distintas perspectivas e a construción de representacións de formas.

– O cambio e as relacións: o mundo desprega multitude de relacións temporais e permanentes entre os obxectos e as circunstancias, onde os cambios se producen dentro de sistemas de obxectos interrelacionados. Ter máis coñecementos sobre o cambio e as relacións supón comprender os tipos fundamentais de cambio e cando teñen lugar, co fin de utilizar modelos matemáticos adecuados para describilo e predicilo.

– A incerteza e os datos: son un fenómeno central da análise matemática presente en distintos momentos do proceso de resolución de problemas no cal resulta clave a presentación e interpretación de datos. Esta categoría inclúe o recoñecemento do lugar da variación nos procesos, a posesión dun sentido de cuantificación desa variación, a admisión de incerteza e erro nas medicións e os coñecementos sobre o azar. Así mesmo, comprende a elaboración, interpretación e valoración das conclusións extraídas en situacións onde a incerteza e os datos son fundamentais.

b) As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía son aquelas que proporcionan un acercamento ao mundo físico e á interacción responsable con el desde accións, tanto individuais como colectivas, orientadas á conservación e mellora do medio natural, decisivas para a protección e o mantemento da calidade de vida e o progreso dos pobos. Estas competencias contribúen ao desenvolvemento do pensamento científico, pois inclúen a aplicación dos métodos propios da racionalidade científica e as destrezas tecnolóxicas, que conducen á adquisición de coñecementos, á contrastación de ideas e á aplicación dos descubrimentos ao benestar social.

As competencias en ciencia e tecnoloxía capacitan cidadáns responsables e

respectuosos que desenvolven xuízos críticos sobre os feitos científicos e tecnolóxicos que se suceden ao longo dos tempos, pasados e actuais. Estas competencias deben capacitar, basicamente, para identificar, formular e resolver situacións da vida cotiá – persoal e social– analogamente a como se actúa fronte aos retos e problemas propios das actividades científicas e tecnolóxicas.

Para o adecuado desenvolvemento das competencias en ciencia e tecnoloxía resulta necesario abordar os saberes ou coñecementos científicos relativos á física, a química, a bioloxía, a xeoloxía, as matemáticas e a tecnoloxía, os cales derivan de conceptos, procesos e situacións interconectadas.

Requírese, igualmente, o fomento de destrezas que permitan utilizar e manipular ferramentas e máquinas tecnolóxicas, así como utilizar datos e procesos científicos para alcanzar un obxectivo; é dicir, identificar preguntas, resolver problemas, chegar a unha conclusión ou tomar decisións baseadas en probas e argumentos.

Así mesmo, estas competencias inclúen actitudes e valores relacionados coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia e á tecnoloxía, o interese pola ciencia, o apoio á investigación científica e a valoración do coñecemento científico; así como o sentido da responsabilidade en relación coa conservación dos recursos naturais e coas cuestións ambientais e coa adopción dunha actitude adecuada para lograr unha vida física e mental saudable nun contorno natural e social.

Os ámbitos que se deben abordar para a adquisición das competencias en ciencias e tecnoloxía son:

– Sistemas físicos: asociados ao comportamento das substancias no ámbito fisicoquímico. Sistemas rexidos por leis naturais descubertas a partir da experimentación científica orientada ao coñecemento da estrutura última da materia, que repercute nos sucesos observados e descritos desde ámbitos específicos e complementarios: mecánicos, eléctricos, magnéticos, luminosos, acústicos, caloríficos, reactivos, atómicos e

nucleares. Todos eles considerados en si mesmos e en relación cos seus efectos na vida cotiá, nas súas aplicacións á mellora de instrumentos e ferramentas, na conservación da natureza e na facilitación do progreso persoal e social.

– Sistemas biolóxicos: propios dos seres vivos dotados dunha complexidade orgánica que é preciso coñecer para preservalos e evitar a súa deterioración. Forma parte esencial desta dimensión competencial o coñecemento de canto afecta a alimentación, hixiene saúde individual e colectiva, así como a habituación a condutas e adquisición de valores responsables para o ben común inmediato e do planeta na súa globalidade.

– Sistemas da Terra e do Espazo: desde a perspectiva xeolóxica e cosmogónica. O coñecemento da historia da Terra e dos procesos que desembocaron na súa configuración actual son necesarios para identificarnos coa nosa propia realidade: que somos, de onde vimos e cara a onde podemos e debemos ir. Os saberes xeolóxicos, unidos aos coñecementos sobre a produción agrícola, gandeira, marítima, mineira e industrial, proporcionan, ademais de formación científica e social, valoracións sobre as riquezas do noso planeta que se deben defender e acrecentar. Así mesmo, o coñecemento do espazo exterior, do Universo do que formamos parte, estimula un dos compoñentes esenciais da actividade científica: a capacidade de asombro e a admiración ante os feitos naturais.

– Sistemas tecnolóxicos: derivados, basicamente, da aplicación dos saberes científicos aos usos cotiáns de instrumentos, máquinas e ferramentas e ao desenvolvemento de novas tecnoloxías asociadas ás revolucións industriais, que foron mellorando o desenvolvemento dos pobos. Son compoñentes básicos desta competencia: coñecer a produción de novos materiais, o deseño de aparellos industriais, domésticos e informáticos, así como a súa influencia na vida familiar e laboral.

Complementando os sistemas de referencia enumerados e promovendo accións transversais a todos eles, a adquisición das competencias en ciencia e tecnoloxía require,

de maneira esencial, a formación e práctica nos seguintes dominios:

- Investigación científica: como recurso e procedemento para alcanzar os coñecementos científicos e tecnolóxicos logrados ao longo da historia. O acercamento aos métodos propios da actividade científica –proposta de preguntas, busca de solucións, indagación de camiños posibles para a resolución de problemas, contraste de pareceres, deseño de probas e experimentos, aproveitamento de recursos inmediatos para a elaboración de material con fins experimentais e a súa adecuada utilización– non só permite a aprendizaxe de destrezas en ciencias e tecnoloxías, senón que tamén contribúe á adquisición de actitudes e valores para a formación persoal: atención, disciplina, rigor, paciencia, limpeza, serenidade, atrevemento, risco e responsabilidade, etcétera.
- Comunicación da ciencia: para transmitir adecuadamente os coñecementos, achados e procesos. O uso correcto da linguaxe científica é unha exixencia crucial desta competencia: expresión numérica, manexo de unidades, indicación de operacións, toma de datos, elaboración de táboas e gráficos, interpretación destes, secuenciación da información, dedución de leis e a súa formalización matemática. Tamén é esencial nesta dimensión competencial a unificación da linguaxe científica como medio para procurar o entendemento, así como o compromiso de aplicalo e respectalo nas comunicacións científicas.

3. Competencia dixital CD

A competencia dixital é aquela que implica o uso creativo, crítico e seguro das tecnoloxías da información e da comunicación para alcanzar os obxectivos relacionados co traballo, a empregabilidade, a aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e participación na sociedade.

Esta competencia supón, ademais da adecuación aos cambios que introducen as novas tecnoloxías na alfabetización, a lectura e a escritura, un conxunto novo de coñecementos,

habilidades e actitudes necesarias hoxe en día para ser competente nun contorno dixital. Require de coñecementos relacionados coa linguaxe específica básica: textual, numérica, icónica, visual, gráfica e sonora, así como as súas pautas de decodificación e transferencia.

Isto comporta o coñecemento das principais aplicacións informáticas. Supón tamén o acceso ás fontes e o procesamento da información, e o coñecemento dos dereitos e as liberdades que asisten as persoas no mundo dixital. Igualmente, precisa do desenvolvemento de diversas destrezas relacionadas co acceso á información, o procesamento e uso para a comunicación, a creación de contidos, a seguridade e a resolución de problemas, tanto en contextos formais como non formais e informais. A persoa debe ser quen de facer un uso habitual dos recursos tecnolóxicos dispoñibles co fin de resolver os problemas reais dun modo eficiente, así como avaliar e seleccionar novas fontes de información e innovacións tecnolóxicas, a medida que van aparecendo, en función da súa utilidade para acometer tarefas ou obxectivos específicos.

A adquisición desta competencia require, ademais, actitudes e valores que permitan ao usuario adaptarse ás novas necesidades establecidas polas tecnoloxías, a súa apropiación e adaptación aos propios fins e a capacidade de interaccionar socialmente arredor delas. Trátase de desenvolver unha actitude activa, crítica e realista cara ás tecnoloxías e os medios tecnolóxicos, valorando as súas fortalezas e debilidades e respectando principios éticos no seu uso. Por outra parte, a competencia dixital implica a participación e o traballo colaborativo, así como a motivación e a curiosidade pola aprendizaxe e a mellora no uso das tecnoloxías.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento da competencia dixital resulta necesario abordar:

- A información: isto comporta a comprensión de como se xestiona a información e de como se pon á disposición dos usuarios, así como o coñecemento e manexo de

diferentes motores de busca e bases de datos, sabendo elixir aqueles que responden mellor ás propias necesidades de información.

– Igualmente, supón saber analizar e interpretar a información que se obtén, cotexar e avaliar o contido dos medios de comunicación en función da súa validez, fiabilidade e adecuación entre as fontes, tanto en liña como fora de liña

. E por último, a competencia dixital supón saber transformar a información en coñecemento a través da selección apropiada de diferentes opcións de almacenamento.

– A comunicación: supón tomar conciencia dos diferentes medios de comunicación dixital e de varios paquetes de software de comunicación e do seu funcionamento, así como os seus beneficios e carencias en función do contexto e dos destinatarios. Ao mesmo tempo, implica saber que recursos se poden compartir publicamente e o valor que teñen, é dicir, coñecer de que maneira as tecnoloxías e os medios de comunicación poden permitir diferentes formas de participación e colaboración para a creación de contidos que produzan un beneficio común. Isto supón o coñecemento de cuestións éticas como a identidade dixital e as normas de interacción dixital.

– A creación de contidos: implica saber como os contidos dixitais se poden realizar en diversos formatos (texto, audio, vídeo, imaxes), así como identificar os programas/aplicacións que mellor se adaptan ao tipo de contido que se quere crear.

Supón tamén a contribución ao coñecemento de dominio público (wikis, foros públicos, revistas), tendo en conta as normativas sobre os dereitos de autor e as licenzas de uso e publicación da información.

– A seguridade: implica coñecer os distintos riscos asociados ao uso das tecnoloxías e de recursos en liña e as estratexias actuais para evitalos, o que supón identificar os comportamentos adecuados no ámbito dixital para protexer a información, propia e doutras persoas, así como coñecer os aspectos aditivos das tecnoloxías.

– A resolución de problemas: esta dimensión supón coñecer a composición dos

dispositivos dixitais, os seus potenciais e as súas limitacións en relación coa consecución de metas persoais, así como saber onde buscar axuda para a resolución de problemas teóricos e técnicos, o que implica unha combinación heteroxénea e ben equilibrada das tecnoloxías dixitais e non dixitais máis importantes nesta área de coñecemento.

4. Aprender a aprender CAA

A competencia de aprender a aprender é fundamental para a aprendizaxe permanente que se produce ao longo da vida e que ten lugar en distintos contextos formais, non formais e informais.

Esta competencia caracterízase pola habilidade para iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. Isto exige, en primeiro lugar, a capacidade para motivarse por aprender.

Esta motivación depende de que se xere a curiosidade e a necesidade de aprender, de que o estudante se sinta protagonista do proceso e do resultado da súa aprendizaxe e, finalmente, de que chegue a alcanzar as metas de aprendizaxe propostas e, con isto, que se produza nel unha percepción de autoeficacia. Todo o anterior contribúe a motivalo para abordar futuras tarefas de aprendizaxe.

En segundo lugar, en canto á organización e xestión da aprendizaxe, a competencia de aprender a aprender require coñecer e controlar os propios procesos de aprendizaxe para axustalos aos tempos e ás demandas das tarefas e actividades que conducen á aprendizaxe. A competencia de aprender a aprender desemboca nunha aprendizaxe cada vez máis eficaz e autónoma.

Esta competencia inclúe unha serie de coñecementos e destrezas que requiren a reflexión e a toma de conciencia dos propios procesos de aprendizaxe. Así, os procesos de coñecemento convértense en obxecto do coñecemento e, ademais, hai que aprender a executalos adecuadamente.

Aprender a aprender inclúe coñecementos sobre os procesos mentais implicados na

aprendizaxe (como se aprende). Ademais, esta competencia incorpora o coñecemento que posúe o estudante sobre o seu propio proceso de aprendizaxe que se desenvolve en tres dimensións: a) o coñecemento que ten acerca do que sabe e descoñece, do que é quen de aprender, do que lle interesa, etcétera; b) o coñecemento da disciplina en que se localiza a tarefa de aprendizaxe e o coñecemento do contido concreto e das demandas da tarefa mesma, e c) o coñecemento sobre as distintas estratexias posibles para afrontar a tarefa.

Todo este coñecemento tradúcese en destrezas de autorregulación e control inherentes á competencia de aprender a aprender, que se concretan en estratexias de planificación nas cales se reflicte a meta de aprendizaxe que se persegue, así como o plan de acción que se ten previsto aplicar para alcanzala; estratexias de supervisión desde as que o estudante vai examinando a adecuación das accións que está desenvolvendo e a aproximación á meta, e estratexias de avaliación desde as cales se analiza tanto o resultado como do proceso que se levou a cabo. A planificación, supervisión e avaliación son esenciais para desenvolver aprendizaxes cada vez máis eficaces. Todas elas inclúen un proceso reflexivo que permite pensar antes de actuar (planificación), analizar o curso e o axuste do proceso (supervisión) e consolidar a aplicación de bos plans ou modificar os que resultan incorrectos (avaliación do resultado e do proceso). Estas tres estratexias deberíanse potenciar nos procesos de aprendizaxe e de resolución de problemas en que participan os estudantes.

Aprender a aprender maniféstase tanto individualmente como en grupo. En ambos os casos o dominio desta competencia iníciase cunha reflexión consciente acerca dos procesos de aprendizaxe a que se entrega un mesmo ou o grupo. Non só son os propios procesos de coñecemento, senón que, tamén, o modo en que os demais aprenden se converte en obxecto de escrutinio. De aí que a competencia de aprender a aprender se adquira tamén no contexto do traballo en equipo. Os profesores deben procurar que os

estudantes sexan conscientes do que fan para aprender e busquen alternativas. Moitas veces estas alternativas póñense de manifesto cando se trata de pescudar que é o que fan os demais en situacións de traballo cooperativo.

Respecto ás actitudes e valores, a motivación e a confianza son cruciais para a adquisición desta competencia. Ambas se potencian desde a formulación de metas realistas a curto, medio e longo prazo. Ao alcanzarse as metas aumenta a percepción de autoeficacia e a confianza, e con isto elévanse os obxectivos de aprendizaxe de forma progresiva. As persoas deben ser quen de apoiarse en experiencias vitais e de aprendizaxe previas co fin de utilizar e aplicar os novos coñecementos e capacidades noutros contextos, como os da vida privada e profesional, a educación e a formación. Saber aprender nun determinado ámbito implica ser quen de adquirir e asimilar novos coñecementos e chegar a dominar capacidades e destrezas propias do dito ámbito. Na competencia de aprender a aprender pode haber unha certa transferencia de coñecemento dun campo a outro, aínda que saber aprender nun ámbito non significa necesariamente que se saiba aprender noutro. Por isto, a súa adquisición débese levar a cabo no marco do ensino das distintas áreas e materias do ámbito formal, e tamén dos ámbitos non formal e informal.

Poderíase concluír que para o adecuado desenvolvemento da competencia de aprender a aprender se require dunha reflexión que favoreza un coñecemento dos procesos mentais a que se entregan as persoas cando aprenden, un coñecemento sobre os propios procesos de aprendizaxe, así como o desenvolvemento da destreza de regular e controlar a propia aprendizaxe que se leva a cabo.

5. Competencias sociais e cívicas CSC

As competencias sociais e cívicas implican a habilidade e capacidade para utilizar os coñecementos e actitudes sobre a sociedade, entendida desde as diferentes

perspectivas, na súa concepción dinámica, cambiante e complexa, para interpretar fenómenos e problemas sociais en contextos cada vez máis diversificados; para elaborar respostas, tomar decisións e resolver conflitos, así como para interactuar con outras persoas e grupos conforme normas baseadas no respecto mutuo e en conviccións democráticas.

Ademais de incluír accións a un nivel máis próximo e mediato ao individuo como parte dunha implicación cívica e social. Trátase, polo tanto, de unir o interese por afondar e garantir a participación no funcionamento democrático da sociedade, tanto no ámbito público como privado, e preparar as persoas para exercer a cidadanía democrática e participar plenamente na vida cívica e social grazas ao coñecemento de conceptos e estruturas sociais e políticas e ao compromiso de participación activa e democrática.

a) A competencia social relaciónase co benestar persoal e colectivo. Exixe entender o modo en que as persoas poden procurar un estado de saúde física e mental óptimo, tanto para elas mesmas como para as súas familias e para o seu contorno social próximo, e saber como un estilo de vida saudable pode contribuír a isto.

Para poder participar plenamente nos ámbitos social e interpersoal é fundamental adquirir os coñecementos que permitan comprender e analizar de maneira crítica os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contornos, así como as súas tensións e procesos de cambio. A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, á igualdade e á non discriminación entre homes e mulleres e entre diferentes grupos étnicos ou culturais, á sociedade e á cultura. Así mesmo, é esencial comprender as dimensións intercultural e socioeconómica das sociedades europeas e percibir as identidades culturais e nacionais como un proceso sociocultural dinámico e cambiante en interacción coa europea, nun contexto de crecente globalización.

Os elementos fundamentais desta competencia inclúen o desenvolvemento de certas

destrezas como a capacidade de comunicarse dunha maneira construtiva en distintos contornos sociais e culturais, mostrar tolerancia, expresar e comprender puntos de vista diferentes, negociar sabendo inspirar confianza e sentir empatía. As persoas deben ser quen de xestionar un comportamento de respecto ás diferenzas expresado de maneira construtiva.

Así mesmo, esta competencia inclúe actitudes e valores como unha forma de colaboración, a seguridade nun mesmo e a integridade e honestidade. As persoas débense interesar polo desenvolvemento socioeconómico e pola súa contribución a un maior benestar social de toda a poboación, así como pola comunicación intercultural, a diversidade de valores e o respecto ás diferenzas, ademais de estar dispostas a superaren os prexuízos e a comprometérense neste sentido.

b) A competencia cívica baséase no coñecemento crítico dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos humanos e civís, así como da súa formulación na Constitución española, na Carta dos dereitos fundamentais da Unión Europea e en declaracións internacionais, e da súa aplicación por parte de diversas institucións a escala local, rexional, nacional, europea e internacional. Isto inclúe o coñecemento dos acontecementos contemporáneos, así como dos acontecementos máis destacados e das principais tendencias nas historias nacional, europea e mundial, así como a comprensión dos procesos sociais e culturais de carácter migratorio que implican a existencia de sociedades multiculturais no mundo globalizado.

As destrezas desta competencia están relacionadas coa habilidade para interactuar eficazmente no ámbito público e para manifestar solidariedade e interese por resolver os problemas que afecten o contorno escolar e a comunidade, xa sexa local ou máis ampla. Comporta a reflexión crítica e creativa e a participación construtiva nas actividades da comunidade ou do ámbito mediato e inmediato, así como a toma de decisións nos contextos local, nacional ou europeo e, en particular, mediante o exercicio do voto e da

actividade social e cívica.

As actitudes e valores inherentes a esta competencia son aqueles que se dirixen ao pleno respecto dos dereitos humanos e á vontade de participar na toma de decisións democráticas a todos os niveis, sexa cal sexa o sistema de valores adoptado. Tamén inclúe manifestar o sentido da responsabilidade e mostrar comprensión e respecto dos valores compartidos que son necesarios para garantir a cohesión da comunidade, baseándose no respecto dos principios democráticos. A participación construtiva inclúe tamén as actividades cívicas e o apoio á diversidade e cohesión sociais e ao desenvolvemento sustentable, así como a vontade de respectar os valores e a intimidade dos demais e a recepción reflexiva e crítica da información procedente dos medios de comunicación.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento destas competencias é necesario comprender e entender as experiencias colectivas e a organización e funcionamento do pasado e presente das sociedades, a realidade social do mundo en que se vive, os seus conflitos e as motivacións destes, os elementos que son comúns e os que son diferentes, así como os espazos e territorios en que se desenvolve a vida dos grupos humanos, e os seus logros e problemas, para comprometerse persoal e colectivamente na súa mellora, participando así de maneira activa, eficaz e construtiva na vida social e profesional.

Así mesmo, estas competencias incorporan formas de comportamento individual que capacitan as persoas para convivir nunha sociedade cada vez máis plural, dinámica, cambiante e complexa para relacionárense cos demais; cooperar, comprometerse e afrontar os conflitos e propor activamente perspectivas de afrontamento, así como tomar perspectiva, desenvolver a percepción do individuo en relación coa súa capacidade para influír no social e elaborar argumentacións baseadas en evidencias.

Adquirir estas competencias supón ser quen de se pór no lugar do outro, aceptar as diferenzas, ser tolerante e respectar os valores, as crenzas, as culturas e a historia

persoal e colectiva dos outros.

6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor CSIEE

A competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor implica a capacidade de transformar as ideas en actos. Isto significa adquirir conciencia da situación a intervir ou resolver, e saber elixir, planificar e xestionar os coñecementos, destrezas ou habilidades e actitudes necesarios con criterio propio, co fin de alcanzar o obxectivo previsto.

Esta competencia está presente nos ámbitos persoal, social, escolar e laboral nos cales se desenvolven as persoas, permitíndolles levar a cabo as súas actividades e o aproveitamento de novas oportunidades. Constitúe, igualmente, o alicerce doutras capacidades e coñecementos máis específicos, e inclúe a conciencia dos valores éticos relacionados.

A adquisición desta competencia é determinante na formación de futuros cidadáns emprendedores, contribuíndo así á cultura do emprendemento. Neste sentido, a súa formación debe incluír coñecementos e destrezas relacionados coas oportunidades de carreira e o mundo do traballo, a educación económica e financeira ou o coñecemento da organización e os procesos empresariais, así como o desenvolvemento de actitudes que comporten un cambio de mentalidade que favoreza a iniciativa emprendedora, a capacidade de pensar de forma creativa, de xestionar o risco e de manexar a incerteza. Estas habilidades resultan moi importantes para favorecer o nacemento de emprendedores sociais, como os denominados intraemprendedores (emprendedores que traballan dentro de empresas ou organizacións que non son súas), así como de futuros empresarios.

Entre os coñecementos que require a competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor inclúese a capacidade de recoñecer as oportunidades existentes para as actividades persoais, profesionais e comerciais. Tamén inclúe aspectos de maior

amplitude que proporcionan o contexto en que as persoas viven e traballan, tales como a comprensión das liñas xerais que rexen o funcionamento das sociedades e as organizacións sindicais e empresariais, así como as económicas e financeiras; a organización e os procesos empresariais; o deseño e a implementación dun plan (a xestión de recursos humanos e/ou financeiros); así como a postura ética das organizacións e o coñecemento de como estas poden ser un impulso positivo, por exemplo, mediante o comercio xusto e as empresas sociais.

Así mesmo, esta competencia require das seguintes destrezas ou habilidades esenciais: capacidade de análise; capacidades de planificación, organización, xestión e toma de decisións; capacidade de adaptación ao cambio e resolución de problemas; comunicación, presentación, representación e negociación efectivas; habilidade para traballar, tanto individualmente como dentro dun equipo; participación, capacidade de liderado e delegación; pensamento crítico e sentido da responsabilidade; autoconfianza, avaliación e autoavaliación, xa que é esencial determinar os puntos fortes e débiles dun mesmo e dun proxecto, así como avaliar e asumir riscos cando estea xustificado (manexo da incerteza e asunción e xestión do risco).

Finalmente, require o desenvolvemento de actitudes e valores como: a predisposición a actuar dunha forma creadora e imaxinativa; o autocoñecemento e a autoestima; a autonomía ou independencia, o interese e esforzo e o espírito emprendedor.

Caracterízase pola iniciativa, a pro-actividade e a innovación, tanto na vida privada e social como na profesional. Tamén está relacionada coa motivación e a determinación á hora de cumprir os obxectivos, xa sexan persoais ou establecidos en común con outros, incluído o ámbito laboral.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia sentido da iniciativa e espírito emprendedor resulta necesario abordar:

- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autocoñecemento e

autoestima; autonomía e independencia; interese e esforzo; espírito emprendedor; iniciativa e innovación.

– A capacidade pro-activa para xestionar proxectos: capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar tanto individualmente como de maneira colaborativa dentro dun equipo; sentido da responsabilidade; avaliación e autoavaliación.

– A capacidade de asunción e xestión de riscos e manexo da incerteza: comprensión e asunción de riscos; capacidade para xestionar o risco e manexar a incerteza.

– As calidades de liderado e traballo individual e en equipo: capacidade de liderado e delegación; capacidade para traballar individualmente e en equipo; capacidade de representación e negociación.

– Sentido crítico e da responsabilidade: sentido e pensamento crítico; sentido da responsabilidade.

7.Conciencia e expresións culturais CCEC

A competencia en conciencia e expresión cultural implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico, cunha actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas, utilízalas como fonte de enriquecemento e disfrute persoal e considéralas como parte da riqueza e patrimonio dos pobos.

Esta competencia incorpora tamén un compoñente expresivo referido á propia capacidade estética e creadora e ao dominio daquelas capacidades relacionadas cos diferentes códigos artísticos e culturais, para poder utilízalas como medio de comunicación e expresión persoal. Implica, igualmente, manifestar interese pola participación na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades.

Así pois, a competencia para a conciencia e expresión cultural require de coñecementos

que permitan acceder ás distintas manifestacións sobre a herdanza cultural (patrimonio cultural, histórico-artístico, literario, filosófico, tecnolóxico, ambiental, etcétera) a escala local, nacional e europea e o seu lugar no mundo. Comprende a concreción da cultura en diferentes autores e obras, así como en diferentes xéneros e estilos, tanto das belas artes (música, pintura, escultura, arquitectura, cine, literatura, fotografía, teatro e danza) como doutras manifestacións artístico-culturais da vida cotiá (vivenda, vestido, gastronomía, artes aplicadas, folclore, festas...). Incorpora, así mesmo, o coñecemento básico das principais técnicas, recursos e convencións das diferentes linguaxes artísticas e a identificación das relacións existentes entre esas manifestacións e a sociedade, o cal supón tamén ter conciencia da evolución do pensamento, as correntes estéticas, as modas e os gustos, así como da importancia representativa, expresiva e comunicativa dos factores estéticos na vida cotiá.

Os ditos coñecementos son necesarios para pór en funcionamento destrezas como a aplicación de diferentes habilidades de pensamento, perceptivas, comunicativas, de sensibilidade e sentido estético para poder comprendelas, valoralas, emocionarse e desfrutalas. A expresión cultural e artística exige tamén desenvolver a iniciativa, a imaxinación e a creatividade expresadas a través de códigos artísticos, así como a capacidade de empregar distintos materiais e técnicas no deseño de proxectos.

Ademais, na medida en que as actividades culturais e artísticas supoñen con frecuencia un traballo colectivo, é preciso dispor de habilidades de cooperación e ter conciencia da importancia de apoiar e apreciar as contribucións alleas.

O desenvolvemento desta competencia supón actitudes e valores persoais de interese, recoñecemento e respecto polas diferentes manifestacións artísticas e culturais, e pola conservación do patrimonio.

Exixe, así mesmo, valorar a liberdade de expresión, o dereito á diversidade cultural, o diálogo entre culturas e sociedades e a realización de experiencias artísticas compartidas.

Pola súa vez, comporta un interese por participar na vida cultural e, por tanto, por comunicar e compartir coñecementos, emocións e sentimentos a partir de expresións artísticas.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia para a conciencia e expresión cultural resulta necesario abordar:

- O coñecemento, estudo e comprensión tanto dos distintos estilos e xéneros artísticos como das principais obras e producións do patrimonio cultural e artístico en distintos períodos históricos, as súas características e as súas relacións coa sociedade en que se crean, así como as características das obras de arte producidas, todo isto mediante o contacto coas obras de arte. Está relacionada, igualmente, coa creación da identidade cultural como cidadán dun país ou membro dun grupo.
 - A aprendizaxe das técnicas e recursos das diferentes linguaxes artísticas e formas de expresión cultural, así como da integración de distintas linguaxes.
 - O desenvolvemento da capacidade e intención de expresarse e comunicar ideas, experiencias e emocións propias, partindo da identificación do potencial artístico persoal (aptitude/talento). Refírese, tamén, á capacidade de percibir, comprender e enriquecerse coas producións do mundo da arte e da cultura.
 - A potenciación da iniciativa, a creatividade e a imaxinación propias de cada individuo de cara á expresión das propias ideas e sentimentos. É dicir, a capacidade de imaxinar e realizar producións que supoñan recreación, innovación e transformación.
- Implica o fomento de habilidades que permitan reelaborar ideas e sentimentos propios e alleos e exige desenvolver o autocoñecemento e a autoestima, así como a capacidade de resolución de problemas e asunción de riscos.
- O interese, aprecio, respecto, desfrute e valoración crítica das obras artísticas e culturais que se producen na sociedade, cun espírito aberto, positivo e solidario.
 - A promoción da participación na vida e a actividade cultural da sociedade en que se

vive, ao longo de toda a vida. Isto leva implícitos comportamentos que favorecen a convivencia social.

– O desenvolvemento da capacidade de esforzo, constancia e disciplina como requisitos necesarios para a creación de calquera produción artística de calidade, así como habilidades de cooperación que permitan a realización de traballos colectivos.

3. Obxectivos da materia

Na LOMCE non hai mencionados obxectivos específicos para cada curso da materia na ESO, e sí para toda a etapa da educación secundaria obrigatoria. Os deste curso veñen combinados cos de terceiro para conseguir os da materia, e os xerais da etapa.

Obxectivos xerais da etapa

O obxectivo da educación secundaria obrigatoria é que contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra

condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuizos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer

e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

4. Desenvolvemento dos estándares de aprendizaxe: temporalización, mínimo para superar a materia e procedementos e instrumentos de avaliación

TEMPORALIZACIÓN

Os tempos serán flexibles en función de cada actividade e das necesidades de cada alumno, que serán os que marquen o ritmo de aprendizaxe. Ó longo do curso escolar iremos concretando as sesións necesarias para desenvolver todos os contidos, así como as actividades realizadas.

1ª AVALIACIÓN

1. A percepción visual
2. Imaxe
3. Claroscuro
4. Cor

2ª AVALIACIÓN

5. Linguaxe visual
6. Publicidade
7. Proceso creativo. Deseño
8. Fotografía e composición
9. Cine e linguaxe multimedia

3ª AVALIACIÓN

10. Lugares xeométricos e polígonos
11. Tanxencias e óvalos
12. Simetría, xiro e traslación. Módulo
13. Sistemas de representación

UNIDADE 1: A percepción visual

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. ▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CCL ▪ CSC	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. ▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				
▪ a ▪ d ▪ f	▪ B2.1. Percepción visual. Proceso perceptivo. ▪ B2.2. Constantes perceptivas de forma, tamaño e cor.	▪ B2.1. Identificar os elementos e factores que interveñen no proceso de percepción de imaxes.	▪ EPVAB2.1.1. Analiza as causas polas que se produce unha ilusión óptica aplicando coñecementos dos procesos perceptivos.	▪ CAA	▪ Recoñece as causas polas que se produce unha ilusión óptica
▪ a ▪ n	▪ B2.3. Ilusións ópticas. ▪ B2.4. Leis ou principios da Gestalt.	▪ B2.2. Recoñecer as leis visuais da Gestalt que posibilitan as ilusións ópticas e aplicar estas leis na elaboración de obras propias.	▪ EPVAB2.2.1. Identifica e clasifica ilusións ópticas segundo as leis da Gestalt. ▪ EPVAB2.2.2. Deseña ilusións ópticas baseándose nas leis da Gestalt.	▪ CSC ▪ CCEC	▪ Identifica e clasifica ilusións ópticas ▪ Debuxa ilusións ópticas

UNIDADE 2: A imaxe

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
- a - c - d - f - n	- B1.3. A imaxe como representación da realidade. Iconicidade na imaxe gráfica. Niveis de iconicidade. - B1.4. O bosquexo ou apuntamento como estudo previo ao resultado final.	B1.3. Debuxar con distintos niveis de iconicidade da imaxe.	EPVAB1.3.1. Comprende e emprega os niveis de iconicidade da imaxe gráfica, elaborando bosquexos, apuntamentos, e debuxos esquemáticos, analíticos e miméticos.	CCEC	Comprende e emprega os niveis de iconicidade da imaxe gráfica, elaborando bosquexos e apuntamentos
- b - c - f - g - n	B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	- EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. - EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	- CCL - CSC	- Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas - Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 3: O claroscuro

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivo	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
- a - c - d - f - n	B1.5. Natureza da cor. Cor luz e cor pigmento.	B1.4. Identificar e diferenciar as propiedades da cor luz e a cor pigmento.	EPVAB1.4.2. Representa con claroscuro a sensación espacial de composicións volumétricas sinxelas.	CSC	Representa con claroscuro a sensación espacial de composicións volumétricas sinxelas.
- b - c - f - g - n	B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	- EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. - EPVAB1.5.2. Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro en composicións figurativas e abstractas mediante a aplicación do lapis de forma continua en superficies homoxéneas ou degradadas. - EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	- CCL - CCEC - CSC	- Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas - Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro - Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 4: A cor

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
Bloque 1. Expresión plástica					
- a - c - d - f - n	- B1.5. Natureza da cor. Cor luz e cor pigmento. - B1.6. Temperatura da cor. - B1.7. Simbolismo da cor.	B1.4. Identificar e diferenciar as propiedades da cor luz e a cor pigmento.	EPVAB1.4.1. Realiza modificacións da cor e as súas propiedades empregando técnicas propias da cor pigmento e da cor luz, aplicando as TIC, para expresar sensacións en composicións sinxelas.	CSIEE	Realiza modificacións da cor e as súas propiedades empregando técnicas propias da cor pigmento
			EPVAB1.4.3. Realiza composicións abstractas con diferentes técnicas gráficas para expresar sensacións por medio do uso da cor.	CSIEE	Realiza composicións abstractas con diferentes técnicas gráficas para expresar sensacións por medio do uso da cor.
- b - c - f - g - n	B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	CCL	Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas
			EPVAB1.5.2. Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro en composicións figurativas e abstractas mediante a aplicación do lapis de forma continua en superficies homoxéneas ou degradadas.	CCEC	Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro
			EPVAB1.5.3. Experimenta coas témperas aplicando a técnica de diferentes formas (pinceis, esponxas, goteos, distintos graos de humidade, estampaxes, etc.), valorando as posibilidades expresivas segundo o grao de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.	CCEC	Experimenta con técnicas de cor

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
			EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	CSC	Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 5: A linguaxe visual

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
- b - c - f - g - n	B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	- EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. - EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das acti-	- CCL - CSC	- Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas - Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso					
Obxectivo	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
			vidades.		das actividades.
Bloque 2. Comunicación audiovisual					
▪ a ▪ c ▪ d ▪ f ▪ h	▪ B2.6. Linguaxe visual. Signo visual. Significante e significado.	▪ B2.4. Identificar signifi- cante e significado nun signo visual.	▪ EPVAB2.4.1. Distingue signifi- cante e significado nun signo visual.	▪ CCL	▪ Distingue signifi- cante e significado nunha imaxe sinxela
▪ a ▪ c ▪ f ▪ h ▪ ñ	▪ B2.7. Linguaxe da imaxe. Aprender a ler a imaxe. ▪ B2.8. Denotación e connotación.	▪ B2.5. Describir, analizar e interpretar unha imaxe, distin- guindo os seus aspectos denotativo e connotativo.	▪ EPVAB2.5.1. Realiza a lectura obxectiva dunha imaxe identificando, clasificando e describindo os seus elementos.	▪ CCL	▪ Realiza a lectura obxectiva dunha imaxe identificando, clasificando e describindo os seus elementos.
			▪ EPVAB2.5.2. Analiza unha imaxe, mediante unha lectura subxectiva, identificando os elementos de significación, narrativos e as ferramentas visuais uti- lizadas, sacando conclusións e interpretando o seu significado.	▪ CCEC	▪ Aprecia unha imaxe, mediante unha lectura subxectiva,
▪ a ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B2.10. Linguaxes visual e audiovisual: funcións e códigos.	▪ B2.7. Utilizar de xeito axeitado as linguaxes visual e audiovisual con distintas funcións.	▪ EPVAB2.7.1. Deseña, en equipo, mensaxes visuais e audiovisuais con distintas funcións utilizando diferen- tes linguaxes e códigos, seguindo de xeito ordenado as fases do proceso (guión técnico, storyboard, rea- lización, etc.), e valora de xeito crítico os resultados.	▪ CCL	▪ Deseña, mensaxes visuais con distintas funcións

UNIDADE 6: A publicidade

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivo	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpora e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. ▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CCL ▪ CSC	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas ▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				
▪ a ▪ c ▪ d ▪ e ▪ o	▪ B2.11. Recursos visuais presentes en mensaxes publicitarias visuais e audiovisuais.	▪ B2.8. Identificar e recoñecer as linguaxes visuais apreciando os estilos e as tendencias, valorando, e respectando do patrimonio histórico e cultural, e gozando del.	▪ EPVAB2.8.1. Identifica os recursos visuais presentes en mensaxes publicitarias visuais e audiovisuais.	▪ CSC	▪ Identifica os recursos visuais presentes en mensaxes publicitarias visuais
▪ a ▪ c ▪ d ▪ e ▪ o	▪ B2.12. Publicidade: principais recursos visuais empregados nela.	▪ B2.9. Identificar e empregar recursos visuais como as figuras retóricas na linguaxe publicitaria.	▪ EPVAB2.9.1. Deseña unha mensaxe publicitaria utilizando recursos visuais como as figuras retóricas.	▪ CCL	▪ Deseña unha mensaxe publicitaria

UNIDADE 7: O proceso creativo. O deseño

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
- b - c - d - f - g - n	B1.1. Proceso creativo. Métodos creativos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño.	B1.1. Coñecer e aplicar os métodos creativos gráfico-plásticos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño.	- EPVAB1.1.1. Crea composicións aplicando procesos creativos sinxelos, mediante propostas por escrito, axustándose aos obxectivos finais. - EPVAB1.1.2. Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as súas múltiples aplicacións.	- CAA - CSIEE	- Crea composicións aplicando procesos creativos sinxelos - Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as súas múltiples aplicacións.
- b - g - d - n - f	B1.2. O proceso creativo desde a idea inicial ata a execución definitiva.	B1.2. Crear composicións gráfico-plásticas persoais e colectivas.	EPVAB1.2.1. Reflexiona e avalía, oralmente e por escrito, o proceso creativo propio e alleo desde a idea inicial ata a execución definitiva.	CSIEE	Reflexiona e avalía, oralmente e por escrito, o proceso creativo propio desde a idea inicial ata a execución definitiva.
- b - c	B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas	B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Té-	EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	CCL	Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
- f - g - n	e mixtas.	pera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	EPVAB1.5.3. Experimenta coas témperas aplicando a técnica de diferentes formas (pinceis, esponxas, goteos, distintos graos de humidade, estampaxes, etc.), valorando as posibilidades expresivas segundo o grao de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.	CCEC	Experimenta coas técnicas de cor
			EPVAB1.5.6. Aproveita materiais reciclados para a elaboración de obras de forma responsable co medio e aproveitando as súas calidades gráfico-plásticas.	CSC	Aproveita materiais reciclados para a elaboración de obras
			EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	CSC	Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 8: A fotografía e a composición

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	▪ CCL	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas
			▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde ebo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				
▪ e ▪ g ▪ o	▪ B2.5. Imaxe en movemento: posibilidades expresivas.	▪ B2.3. Coñecer os fundamentos da imaxe en movemento e explorar as súas posibilidades expresivas.	▪ EPVAB2.3.1. Elabora unha animación con medios dixitais e/ou analóxicos.	▪ CD	▪ Elabora unha animación sinxela
▪ e ▪ l ▪ n ▪ ñ ▪ o	▪ B2.9. Fotografía. A fotografía como medio de comunicación.	▪ B2.6. Analizar e realizar fotografías comprendendo e aplicando os fundamentos desta.	▪ EPVAB2.6.1. Identifica encadramentos e puntos de vista nunha fotografía.	▪ CCL	▪ Identifica encadramentos e puntos de vista nunha fotografía.
			▪ EPVAB2.6.2. Realiza fotografías con distintos encadramentos e puntos de vista, aplicando diferentes leis compositivas.	▪ CD	▪ Realiza fotografías con distintos encadramentos e puntos de vista

UNIDADE 9: O cine e a linguaxe multimedia

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpora e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				
▪ a ▪ c ▪ d ▪ f ▪ h ▪ i	▪ B2.13. Cine. O cine como medio de comunicación.	▪ B2.10. Apreciar a linguaxe do cine analizando obras de xeito crítico, situándoas no seu contexto histórico e sociocultural, e reflexionando sobre a relación da linguaxe cinematográfica coa mensaxe da obra.	▪ EPVAB2.10.1. Reflexiona criticamente sobre unha obra de cine, situándoa no seu contexto e analizando a narrativa cinematográfica en relación coa mensaxe.	▪ CCEC	▪ Aprecia a importancia das primeiras obras cinematográficas
▪ e ▪ g ▪ i	▪ B2.14. Linguaxe multimedia como ferramenta de traballo.	▪ B2.11. Comprender os fundamentos da linguaxe multimedia, valorar as achegas das tecnoloxías dixitais e ser capaz de elaborar documentos mediante este.	▪ EPVAB2.11.1. Elabora documentos multimedia para presentar un tema ou proxecto, empregando os recursos dixitais de xeito axeitado.	▪ CD	▪ Elabora documentos multimedia para presentar un tema ou proxecto

UNIDADE 10: Lugares xeométricos e polígonos

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso					
Obxectivo	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
Bloque 1. Expresión plástica					
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado s, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
Bloque 3. Debuxo técnico					
▪ b ▪ f ▪ g	▪ B3.1. Lugares xeométricos fundamentais. Circunferencia, mediatriz, bisectriz e mediana.	▪ B3.1. Coñecer lugares xeométricos e definilos.	▪ EPVAB3.1.1. Explica verbalmente ou por escrito os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisectriz, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, etc.).	▪ CCL	▪ Explica verbalmente ou por escrito os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisectriz, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, etc.).
▪ b ▪ f ▪ n	▪ B3.2. Polígonos. Polígonos regulares e irregulares. Clasificación dos polígonos.	▪ B3.2. Clasificar os polígonos en función dos seus lados, recoñecendo os regulares e os irregulares.	▪ EPVAB3.2.1. Clasifica correctamente calquera polígono de tres a cinco lados, diferenciando claramente se é regular ou irregular.	▪ CAA	▪ Clasifica correctamente calquera polígono de tres a cinco lados, diferenciando claramente se é regular ou irregular.
▪ b ▪ f ▪ n	▪ B3.3. Construción de polígonos regulares dado o lado.	▪ B3.3. Estudar a construción de polígonos regulares coñecendo o lado.	▪ EPVAB3.3.1. Constrúe correctamente polígonos regulares de ata cinco lados, coñecendo o lado.	▪ CMCCT	▪ Constrúe correctamente polígonos regulares de 3 e 4 lados, coñecendo o lado.

UNIDADE 11: Tanxencias e óvalos

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivo	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.4. Utiliza o papel como material, manipulándoo, resgando ou pregando, creando texturas visuais e táctiles para crear composicións, colaxes matéricas e figuras tridimensionais.	▪ CAA	▪ Utiliza o papel como material, manipulándoo, resgando ou pregando, creando texturas visuais e táctiles para crear composicións, colaxes matéricas e figuras tridimensionais.
			▪ EPVAB1.5.5. Crea co papel recortado formas abstractas e figurativas compóndoas con fins ilustrativos, decorativos ou comunicativos.	▪ CSIEE	▪ Crea co papel recortado formas abstractas e figurativas compóndoas con fins ilustrativos, decorativos ou comunicativos.
			▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde ebo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 3. Debuxo técnico				
▪ b ▪ e ▪ f ▪ g	▪ B3.4. Tanxencias e enlaces. Propiedades e consideracións xeométricas das tanxencias.	▪ B3.4. Comprender as condicións dos centros e as rectas tanxentes en distintos casos de tanxencia e enlaces.	▪ EPVAB3.4.1. Resolve correctamente os casos de tanxencia entre circunferencias, utilizando adecuadamente as ferramentas.	▪ CMCCT	▪ Resolve correctamente os casos mais sinxelos de tanxencia entre circunferencias, utilizando adecuadamente as ferramentas.
			▪ EPVAB3.4.2. Resolve correctamente os casos de tanxencia entre circunferencias e rectas, utilizando adecuadamente as ferramentas.	▪ CA	▪ Segue os pasos para a resolución dos casos de tanxencia entre circunferencias e rectas, utilizando adecuadamente as ferramentas.

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
▪ b ▪ e ▪ f ▪ g	▪ B3.5. Tanxencias e enlaces en curvas técnicas: óvalos e ovoides.	▪ B3.5. Comprender a construción do óvalo e do ovoide básicos, aplicando as propiedades das tanxencias entre circunferencias.	▪ EPVAB3.5.1. Constrúe correctamente un óvalo regular, coñecendo o diámetro maior.	▪ CMCCT	▪ Constrúe correctamente un óvalo regular, coñecendo o diámetro maior.
▪ b ▪ f ▪ o	▪ B3.6. Propiedades e características das tanxencias en óvalos e ovoides.	▪ B3.6. Analizar e estudar as propiedades das tanxencias nos óvalos e nos ovoides.	▪ EPVAB3.6.1. Constrúe varios tipos de óvalos e ovoides, segundo os diámetros coñecidos.	▪ CSIEE	▪ Segue os pasos para a construción de óvalos e ovoides.
▪ b ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B3.7. Enlaces en curvas técnicas. Espirais: propiedades e características.	▪ B3.7. Aplicar as condicións das tanxencias e enlaces para construír espirais de dous, tres, catro e cinco centros.	▪ EPVAB3.7.1. Constrúe correctamente espirais de dous, tres, catro e cinco centros.	▪ CMCCT	▪ Constrúe correctamente algunhas espirais

UNIDADE 12: Simetría, xiro e traslación. O módulo

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 3. Debuxo técnico				
▪ b ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B3.8. Redes modulares: cadrada e triangular. ▪ B3.9. Concepto de simetría, xiro e traslación aplicado as composicións modulares.	▪ B3.8. Estudar os conceptos de simetrías, xiros e traslacións aplicándoos ao deseño de composicións con módulos.	▪ EPVAB3.8.1. Executa deseños aplicando repeticións, xiros e simetrías de módulos.	▪ CD	▪ Executa deseños aplicando repeticións, xiros ou simetrías de módulos.

UNIDADE 13: Sistemas de representación

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Obxectivo	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
- b - c - f - g - n	B1.8. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.5. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas. Témpera e lapis de grafito e de cor; colaxe.	EPVAB1.5.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado perfectos, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	CSC	Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 3. Debuxo técnico				
- b - f - n - o	B3.10. Representación obxectiva de sólidos. Introducción aos sistemas de medida e sistemas perspectivos. Vistas diédricas dun sólido.	B3.9. Comprender o concepto de proxección e aplicalo debuxo das vistas de obxectos, con coñecemento da utilidade das anotacións, practicando sobre as tres vistas de obxectos sinxelos e partindo da análise das súas vistas principais.	EPVAB3.9.1. Debuxa correctamente as vistas principais de volumes frecuentes, identificando as tres proxeccións dos seus vértices e as súas arestas.	CMCCT	Debuxa correctamente as vistas principais de volumes frecuentes
- b - f - n - o	B3.11. Introducción ás axonometrías e ás súas características. Axonometría cabaleira aplicada a volumes sinxelos.	B3.10. Comprender e practicar o procedemento da perspectiva cabaleira aplicada a volumes elementais.	EPVAB3.10.1. Constrúe a perspectiva cabaleira de prismas e cilindros simples, aplicando correctamente coeficientes de redución sinxelos.	CMCCT	Constrúe a perspectiva cabaleira de prismas e cilindros simples
- b - f	B3.12. Axonometría isométrica aplicada a volumes sinxelos.	B3.11. Comprender e practicar os procesos de construción de perspectivas isométricas de volumes sinxelos.	EPVAB3.11.1. Realiza perspectivas isométricas de volumes sinxelos, utilizando correctamente a escuadra e o cartabón para o trazado de paralelas.	CCEC	Realiza perspectivas isométricas de volumes sinxelos

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 3º curso				
Ob xec tivo s	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen cias clave	Grao mínimo consecución
▪ n ▪ o					

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Pretendemos que a cualificación reflicta non so na asimilación dos contidos da materia, senón no desenvolvemento gradual das competencias básicas, así como o esforzo do alumno/a para superarse a si mesmo/a, a capacidade para o traballo en grupo, a creatividade á hora de resolver os exercicios e, en xeral, a boa disposición para aprender nos moi variados campos que se tratan nesta materia.

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas. A valoración de cada proba farase de acordo cos criterios de corrección que se establecerán ó inicio de cada unha.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

No terceiro trimestre realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

5. Metodoloxía

A metodoloxía no ensino deste área ten que ser activa, para que tras unha introdución teórica, o alumno sexa capaz de experimentar de xeito práctico os contidos de cada unidade didáctica. Con asiduidade se realizarán actividades de observación, interpretación e apreciación, tanto da natureza como de obras feitas polo home. Tamén é importante desenvolver-la capacidade de autoexpresión e autoaprendizaxe a partir da experimentación con distintos materiais, técnicas e soportes.

Haberá que partir sempre de coñecementos previos do alumno, para favorecer a súa motivación, traballar con experiencias cotiás e promover situacións de aplicación inmediata do aprendido.

As características da metodoloxía recomendable para a Educación Plástica e Visual pódense resumir nos seguintes puntos:

- Actividade. Na que os coñecementos se adquiren mediante a manipulación ou acción, sobre todo no que respecta ós procedementos, hábitos e actitudes, sendo aconsellable empregala tamén para os conceptos a través da representación, observación, comparación, análise, etc.
- Investigación. Na que o alumno ensaie as propiedades gráficas e expresivas dos distintos materiais (soportes, trazadores, pigmentos, aglutinantes), técnicas, estilos, novas tecnoloxías, combinacións destes, modos de expresión, etc.
- Expositivo-descriptivo. Para que o alumno poida argumentar os seus procesos de creación.
- Análise crítica dos traballos que se realizan, individualmente e en grupo.
- Globalizadora. Que permita utilizar todo tipo de aprendizaxes anteriores na elaboración da obra creativa.
- Creativa. Buscando desenvolver a orixinalidade e o respecto á inventiva.
- Socializadora. Mediante a busca dun mellor entronque do individuo coa sociedade, de onde se extraen os exemplos.
- Individualizada. Particularizando para cada individuo, recoñecendo as diferencias iniciais e o distinto modo de asimilación de cada persoa.
- Con autonomía. Para que o alumno teña iniciativa e sexa capaz de elixir con responsabilidade asumida pola propia conduta.

6. Materiais e recursos didácticos

Utilizaranse os recursos dispoñibles no espazo Edixgal para o nivel, así como diferente bibliografía de referencia dos fondos do departamento e da biblioteca, así como presentacións a través de proxeccións ou exposicións teórico-prácticas na pizarra.

- Materiais de debuxo e pintura do departamento
- Medios audiovisuais/TIC dispoñibles no aula, encerado dixital, canón de vídeo, aula de informática, videocámara, etc.

Ademais, para os alumnos:

Decotío (este material é obrigatorio traelo á aula cada día)

- Carpetiña transparente pechable tamaño A4 para levar todo o resto de material. Datos alumno en portada.
- Bolígrafo azul ou negro para escribir.
- Lapis de grafito de dureza HB e 3B
- Afialapis, a ser posible con depósito para as labras.
- Follas brancas A4 de 80gr/m2 (papel normal de papelería).
- Regra transparente de 30 cm.
- Tesoiras escolares.
- Lapis de cores: caixa de 12 cores con branco, negro, maxenta, cián e amarelo
- Rotuladores de cores de punta media: caixa de 10 ou 12 cores con gris, negro, maxenta, cián e amarelo
- Escuadra e cartabón de entre 22 e 25 cm. Tipo Faber-Castell (transparentes, sen regras incorporadas, bordes sen bisel, flexíbeis)
- Compás de agulla e grafito, con adaptador para usar outro lapis ou rotulador.
- Outros materiais do contorno do alumnado.

7. Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado:

⑩ Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado, contemplando tres escenarios: Presencial, Semipresencial e Non Presencial.

ESCENARIO PRESENCIAL

Criterios sobre a avaliación e cualificación

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

Apart .	Instrumentos de av.	Observacións	Ponder
A	Probas escritas (exames)	Cada proba valorarase de 0 a 10 puntos, podendo expresarse ata 2 decimais, redondeando á alza se o primeiro decimal supera o 5. A nota deste apartado será a media das cualificacións obtidas.	30%
B	Láminas e traballos (de 5 a 8 por trimestre) realizadas na aula	As láminas valoraranse de 0 a 10 puntos, poidendo ponderar a nota de cada lámina dentro do cómputo global das mesmas en función da complexidade que presente ou o tempo de traballo requerido.	60%
C	Caderno do profesor	Rexistro de actitude e traballo na aula, así como saídas á pizarra para resolución de exercicios	10%

Cada día no que o alumno/a non presente material, non traballe axeitadamente na aula ou se retrase na entrega do mesmo, rexistrarase cun signo negativo. A acumulación de dous negativos suporá 0.25 puntos menos na nota da avaliación.

Promoción do alumnado

No terceiro trimestre, antes da avaliación final ordinaria realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

A nota final da avaliación ordinaria de xuño será a media ponderada das notas finais das tres avaliacións. O alumnado promocionará se acada como mínimo un 5 sobre 10 nesta media.

Excepcionalmente, se se aprecia unha clara evolución positiva durante o curso, chegando ao 5 ou superándoo na 3ª avaliación e isto vai aparelado de traballo e esforzo contínuo, a nota final do curso poderá ser o 5 ou a mesma que a nota da 3ª avaliación.

No caso de que o alumnado teña que presentarse a avaliación extraordinaria terá dereito a un exame que se puntuará de 0 a 10. Se a profesora considera oportuno esta proba poderá complementarse cun caderno de láminas que o/a alumno/a deberá entregar na mesma data do exame. Neste caso cada parte (exame e láminas) computará o 50% da nota final. O alumnado promocionará se a nota final e de 5 ou superior a el.

ESCENARIO SEMIPRESENCIAL

Os contidos da programación, e máis os da teoría dos contidos, con explicacións, exemplos, imaxes, tarefas, etc está en proceso de pendurarse no Aula Virtual do centro.

Ao longo do curso poderase cambiar de modo de ensino de presencial a non presencial con cambios mínimos. A intención destas accións é asegurar ao alumnado a calidade educativa similar, ou moi parecida, á de presencialidade.

Criterios sobre a avaliación e cualificación

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

Apart .	Instrumentos de av.	Observacións	Ponder
A	Probas escritas (exames)	Cada proba valorarase de 0 a 10 puntos, podendo expresarse ata 2 decimais, redondeando á alza se o primeiro decimal supera o 5. A nota deste apartado será a media das cualificacións obtidas.	30%
B	Láminas e traballos (de 5 a 8 por trimestre) realizadas na aula	As láminas valoraranse de 0 a 10 puntos, podendo ponderar a nota de cada lámina dentro do cómputo global das mesmas en función da complexidade que presente ou o tempo de traballo requerido.	60%
C	Caderno do profesor	Resolución de dúbidas, participación e entrega de traballos voluntarios.	10%

Cada día no que o alumno/a se retrase na entrega do mesmo, rexistrarase cun signo negativo. A acumulación de dous negativos suporá 0.25 puntos menos na nota da avaliación.

As probas poderán facerse coas ferramentas informáticas suxeridas. Cando se requira poderán entregarse nos formatos: papel (físico), .pdf, ou foto jpg/ jpeg de tamaño razoable, etc.

Promoción do alumnado

No terceiro trimestre, antes da avaliación final ordinaria realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

A nota final da avaliación ordinaria de xuño será a media ponderada das notas finais das tres avaliacións. O alumnado promocionará se acada como mínimo un 5 sobre 10 nesta media.

Excepcionalmente, se se aprecia unha clara evolución positiva durante o curso, chegando ao 5 ou superándoo na 3ª avaliación e isto vai aparelado de traballo e esforzo contínuo, a nota final do curso poderá ser o 5 ou a mesma que a nota da 3ª avaliación.

No caso de que o alumnado teña que presentarse a avaliación extraordinaria terá dereito a un exame que se puntuará de 0 a 10. Se a profesora considera oportuno esta proba poderá complementarse cun caderno de láminas que o/a alumno/a deberá entregar na mesma data do exame. Neste caso cada parte (exame e láminas) computará o 50% da nota final. O alumnado promocionará se a nota final e de 5 ou superior a el.

ESCENARIO NON PRESENCIAL

Os contidos da programación, e máis os da teoría dos contidos, con explicacións, exemplos, imaxes, tarefas, etc está en proceso de pendurarse no Aula Virtual do centro.

Ao longo do curso poderase cambiar de modo de ensino de presencial a non presencial con cambios mínimos. A intención destas accións é asegurar ao alumnado a calidade educativa similar, ou moi parecida, á de presencialidade.

Criterios sobre a avaliación e cualificación

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

Apart .	Instrumentos de av.	Observacións	Ponder
A	Probas escritas (exames)	Cada proba valorarase de 0 a 10 puntos, podendo expresarse ata 2 decimais, redondeando á alza se o primeiro decimal supera o 5. A nota deste apartado será a media das cualificacións obtidas.	30%
B	Láminas e traballos (de 5 a 8 por trimestre) realizadas na aula	As láminas valoraranse de 0 a 10 puntos, podendo ponderar a nota de cada lámina dentro do cómputo global das mesmas en función da complexidade que presente ou o tempo de traballo requerido.	60%
C	Caderno do profesor	Resolución de dúbidas, participación e entrega de traballos voluntarios.	10%

Cada día no que o alumno/a se retrase na entrega do mesmo, rexistrarase cun signo negativo. A acumulación de dous negativos suporá 0.25 puntos menos na nota da avaliación.

As probas poderán facerse coas ferramentas informáticas suxeridas. Cando se requira poderán entregarse nos formatos: papel (físico), .pdf, ou foto jpg/ jpeg de tamaño razoable, etc.

Promoción do alumnado

No terceiro trimestre, antes da avaliación final ordinaria realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

A nota final da avaliación ordinaria de xuño será a media ponderada das notas finais das tres avaliacións. O alumnado promocionará se acada como mínimo un 5 sobre 10 nesta media.

Excepcionalmente, se se aprecia unha clara evolución positiva durante o curso, chegando ao 5 ou superándoo na 3ª avaliación e isto vai aparelado de traballo e esforzo contínuo, a nota final do curso poderá ser o 5 ou a mesma que a nota da 3ª avaliación.

No caso de que o alumnado teña que presentarse a avaliación extraordinaria terá dereito a un exame que se puntuará de 0 a 10. Se a profesora considera oportuno esta proba poderá complementarse cun caderno de láminas que o/a alumno/a deberá entregar na mesma data do exame. Neste caso cada parte (exame e láminas) computará o 50% da nota final. O alumnado promocionará se a nota final é de 5 ou superior a el.

8. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Nas sesións de xefatura de departamento faranse revisións mensuais e/ou trimestrais para comprobar a seguimento da programación en cadanseu curso. Se adoptarán as medidas que sexan consideradas necesarias se é o caso.

Ao final do curso se fará unha valoración dos resultados nas notas do alumnado en cada grupo así como as medidas que se tiveron que tomar durante o curso (adaptacións, reforzos, ...).

Ao final de cada trimestre se pasará unha enquisa ao alumnado para valorar a impresión (subxectiva) do mesmo respecto ao profesor. Tamén se valorará trimestralmente o grado de consecución dos obxectivos entre o alumnado para poder tomar medidas e facer os cambios necesarios no proceso de ensino-aprendizaxe.

O obxectivo é que polo menos un 85% dos alumnos superen os contidos mínimos da materia do curso.

A continuación sinalamos aqueles descritores/indicadores que deben terse en conta para a avaliación do proceso, desglosados en catro momentos principais: PROGRAMACIÓN, PROCESO DE ENSINO, PRÁCTICA DOCENTE e PROCESO DE AVALIACIÓN. Ditos indicadores deben ir acompañados dunha escala de menor a maior (de 1 a 4) e das observacións pertinentes.

INDICADORES DE LOGRO DA PROGRAMACIÓN

	Escal a			
	1	2	3	4
1. Os obxectivos didácticos formuláronse en función dos estándares de aprendizaxe avaliábles que concretan os criterios de avaliación.				
2. A selección e temporalización de contidos e actividades foi axustada.				
3. A programación facilitou a flexibilidade das clases, para axustarse ás necesidades e intereses dos alumnos o máis posible.				
4. Os criterios de avaliación e cualificación foron claros e coñecidos dos alumnos, e permitiron facer un seguimento do progreso dos alumnos.				
5. A programación realizouse en coordinación co resto do profesorado.				

INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO

	Escal a			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				

6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				

INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				

16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avalíase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

INDICADORES DE LOGRO DA AVALIACIÓN

	Escal a			
	1	2	3	4
1. Realizouse unha avaliación inicial para axustar a programación á situación real de aprendizaxe.				
2. Utilizáronse de maneira sistemática distintos procedementos e instrumentos de avaliación, que permitiron avaliar contidos, procedementos e actitudes.				
3. Os alumnos dispuxeron de ferramentas de autocorrección, autoavaliación e coavaliación.				
4. Proporcionáronse actividades e procedementos para recuperar a materia, a alumnos con algunha avaliación suspensa, ou coa materia pendente do curso anterior, ou na avaliación final ordinaria.				
5. Os criterios de cualificación propostos foron axustados e rigorosos.				
6. Os pais foron axeitadamente informados sobre o proceso de avaliación: criterios de cualificación e promoción, etc.				

9. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes:

⑩ Organización das actividades de seguimento, recuperación das materias pendentes contemplando tres escenarios: Presencial, Semipresencial e Non presencial.

ESCENARIO PRESENCIAL

O alumnado interesado en recuperar a EPVeA de 3º da ESO deberá ir realizando un caderno de traballo de láminas durante o curso escolar, que será facilitado a/o alumno/a polo departamento.

O alumnado deberá preparar a materia pola súa conta, pero contarán coa posibilidade de reunirse periodicamente nos recreos coa xefa do departamento para aclarar dúbidas, practicar algún tipo determinado de exercicios e planificar en xeral a recuperación da materia.

O caderno de traballo entregárase en datas anteriores ás avaliacións de pendentes que estableza o centro. Estas láminas calificaranse de 0 a 10. Sendo a nota final a da media ponderada do conxunto de actividades. O alumno/a recuperará á materia se a nota final é de 5 ou superior. As datas das entregas parciais serán anunciados con suficiente antelación polo departamento.

No caso de que o alumnado non recupere a materia deste xeito terá dereito a presentarse a un exame final o mes de maio sobre os contidos mínimos de toda a materia do curso. O exame puntuarase de 0 a 10. A nota mínima para recuperar a materia será de 5. En caso de non aprobar ese exame, volverá a ter na proba extraordinaria unha nova oportunidade.

Esta información se lles comunicará persoalmente polo xefe de departamento.

ESCENARIO SEMIPRESENCIAL

No suposto de ter que recurrir á semipresencialidade, o caderno de traballo, explicacións e aclaración de dúbidas estará a disposición do alumnado a través da Aula Virtual.

As datas poden modificarse para axustar as entregas dos traballos ao período de presencialidade de cada alumno.

Esta información se lles comunicará persoalmente polo xefe de departamento.

ESCENARIO NON PRESENCIAL

No suposto de ter que recurrir ao ensino non presencial, o caderno de traballo, explicacións e aclaración de dúbidas estará a disposición do alumnado a través da Aula Virtual.

As probas escritas faríanse en liña por medios informáticos.

Esta información se lles comunicará persoalmente polo xefe de departamento.

10. Procedementos para acreditar coñecementos necesarios en determinadas materias (só para bacharelato)

Non procede.

11. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar

Na materia de EPVeA de 3º da ESO para o curso 21/22 o alumnado responderá a un cuestionario oral ou escrito que pretende avaliar o coñecemento do vocabulario máis sinxelo relacionado coa linguaxe visual e as artes plásticas e a realización de prácticas sinxelas de debuxo técnico, tamén encamiñado á detección de posibles necesidades específicas. Complétase coa interpretación libre de unha obra artística.

Esta avaliación inicial servirá para detectar posibles necesidades específicas do alumnado, de modo que se poidan establecer pautas de reforzo na aula ou medidas educativas concretas e individualizadas en colaboración co equipo de orientación do centro, tal e como se concreta no apartado de atención á diversidade.

As medidas colectivas se tomarán para garantir que todo o alumnado poida recibir e comprender os contidos secuenciados independentemente do nivel de aprendizaxe na educación primaria, e así acadar os obxectivos en igualdade de condicións.

As medidas individuais se tomarán despois da observación na aula, a proba inicial de avaliación, e de conversar co resto de profesorado e co departamento de orientación na reunión de avaliación inicial e posteriores.

12. Medidas de atención á diversidade

Trala avaliación inicial do alumnado e a información facilitada polo equipo de Orientación do centro e o profesorado; consideraranse as diferentes medidas educativas de atención á diversidade que se deban levar a cabo. No caso de detectar alumnado con necesidades específicas, se traballará nas diferentes medidas posibles para adecuar os obxectivos, contidos ou metodoloxía as características de dito alumnado. Aínda que previamente non podemos especificar estas medidas, enumeramos entre outras o reforzo educativo dentro ou fora da aula, ou as adaptacións curriculares individualizadas.

Se lle prestará atención individualizada en colaboración co departamento de orientación atención e así poida acadar os obxectivos mediante unha Adaptación Curricular Individualizada (ACI) ao alumnado que o requira.

O alumnado con características específicas han de ter medidas específicas e tratadas sempre en colaboración co departamento de orientación do centro e o titor do alumno ao que se refira. A adaptación metodolóxica e curricular deles están monitorizadas regularmente, polo menos unha vez ao mes.

Alumnado con sobredotación

Elaboración de material adicional de investigación persoal profundando nas propias inquietudes do alumno, e realización de tarefas de enriquecemento axeitadas ó seu caso.

Alumnos con outras peculiaridades

En colaboración sempre có departamento de orientación do centro e trala notificación aos pais e ás nais, para que haxa unha implicación conxunta.

13. Elementos transversais

Elementos transversais:

1. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

2. O desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, e a pluralidade.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

3. A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

4. No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que o

alumnado coñeza os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor; respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Neste sentido o departamento de Artes Plásticas traballará nos seguintes elementos transversais:

EDUCACIÓN PARA A CONVIVENCIA:

A formulación de problemas pode contribuír a desenvolver actitudes de solidariedade, cooperación e respecto ás opinións e formas expresivas alleas a través do traballo en colaborativo, que se converte, así, noutro dos eixes metodolóxicos e organizativos na aula.

EDUCACIÓN DO CONSUMIDOR:

Preténdese dotar ó alumnado de instrumentos para desenvolverse na sociedade de consumo e que adquiran unha actitude crítica ante as necesidades que se queiran crear actualmente a través da publicidade e das películas que presentan unha sociedade baseada no consumo.

EDUCACIÓN NON SEXISTA:

Nas actividades co grupo é necesario propiciar o intercambio fluído de papeis entre alumnos e alumnas, e potencia-la participación destas nos debates e toma de decisións como mecanismo corrector de situacións de discriminación sexista. Contribuirase deste xeito, desde a propia actividade da aula, a establecer unhas relacións máis xustas e equilibradas entre as persoas.

EDUCACIÓN MULTICULTURAL:

As características da área permiten o coñecemento e a apreciación das manifestacións artísticas, tanto actuais como de outros tempos, de outras culturas distintas á nosa, tratando de que o alumnado saiba respectalas e valoralas.

14. Actividades complementarias e extraescolares

- Participación en certames convocados polo propio centro e outras institucións ou organismos culturais.
- Exposicións de traballos (en colaboración ou non con outras materias e niveis), involucrando aos alumnos en todo o proceso de organización.
- Posibles actividades de deseño e intervencións artísticas no centro.
- Charlas, obradoiros.

En xeral, estarase pendente dos posibles obradoiros que se poidan ofertar dende diferentes institucións. Ademáis intentarase participar nalgúns dos concursos de postais, carteis, marcapáxinas... nos que se nos convide a participar, ben sexa dende o concello ou dende outras institucións e levar a cabo algunha intervención artística no centro.

POSIBLES SAÍDAS COMPLEMENTARIAS

- Saídas fora do recinto escolar para realizar bosquejos e debuxos do natural.
- Saídas didácticas para o visionado de filmes de interese artístico ou exposicións programadas por diferentes organismos (fundacións, museos, universidades, concellos, etc).
- Posibles visitas a obradoiros e talleres da contorna, para que o alumnado coñeza de primeira man o proceso de traballo en diferentes técnicas artísticas ou artesanais.

Durante o curso atenderase ás diferentes achegas que se fagan dende fundacións e museos.

A temporalización das mesmas estará en función do contido das actividades e exposicións que se oferten así como das datas que nos propoñan as distintas institucións.

15. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da propia programación

Dende o departamento, adicarase unha hora semanal á revisión da programación, unidades didácticas e actividades programadas e, unha vez ao mes deixarase rexistro do seguemento de dita programación así como as posibles variacións ou correccións que se fagan na mesma. Para avaliar a propia programación recurrirase a distintos medidores que poderán ser:

- Resultados das distintas avaliacións.

- _ Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas.

- _ Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.

- _ Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.

- Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.

Tamén se terá en conta a opinión do alumnado que poderá ser recollida nun formulario anónimo onde poidan reflexar a actuación da profesora, a claridade das explicacións, se as actividades axudan a asimilación dos contidos, que contidos necesitarían traballar máis e se consideran axeitado o sistema de avaliación e calificación.

16. Accións de contribución ao proxecto lector

- O departamento adicará un tempo mínimo de 5 minutos á lectura en cada grupo, tanto á lectura de textos continuos (expositivos, descritivos e argumentativos) como discontinuos.
- Lecturas sobre artistas: Arcimboldo, Dalí, Escher, Kandinsky, Seurat, Mark Rothko, Juan Gris, pintura do antigo Exipto, Picasso, A. Saura, Miró, Pollock, Mondrian, Manet, Delacroix, Magritte, Miró, El Lissitzky, Marcel Breuer, Toulouse-Lautrec, Andy Warhol, Picasso...
- Lecturas descritivas de obras de arte e imaxes en xeral, así coma dos elementos que as compoñen, tales coma composición, ritmo, luz, análise cromática...
- Lecturas sobre os medios audiovisuais, en libros, en revistas ou periódicos e en internet.
- Aprendizaxe de termos específicos da materia tanto en castelán como en galego.
- Análise da etimoloxía dos vocablos máis empregados, especialmente en Xeometría.
- Probas escritas nas que os alumnos deben dar definicións razoadas dos elementos e trazados básicos estudados.
- Participación en proxectos relacionados coas actividades da biblioteca: ilustracións para relatos, creación de libríños, deseño de portadas de CD, carteis, etc.

17. Accións de contribución ao proxecto TIC

Uso de material TIC elaborado polo departamento.

Emprego de encerado dixital e canon de vídeo.

Plataformas dixitais coma webex.

Explicación de realización das actividades con ferramentas electrónicas se é necesario.

Publicación de materiais do curso no Aula Virtual do departamento. O uso da Aula Virtual

será constante durante o curso.

Implemento do programa Edixgal na materia de EPVA 3. O uso de ferramentas

TIC para a comunicación co alumnado e familias será moi potenciado este ano, e máis aínda no caso de que cambien as condicións medicosanitarias e de presenza física no centro.

Ademáis, na aula de EPVeA temos un ordenador con conexión a internet e un canón dixital. Isto permite tratar os contidos con frecuentes proxeccións, tanto de imaxes (reproduccións de obras de arte, deseños, arquitectura, audiovisual, etc) coma de presentacións preparadas especialmente para ampliar os temas tratados. Asemade, usamos a miúdo a conexión a internet para consultar contidos en páxinas web ou en documentais colgados na rede. Ademais de enriquecer o tratamento dos contidos, resulta moito máis atractivo para o alumnado.

Ó longo do curso fomentamos o emprego das TIC por parte do alumnado en relación a: Búsqueda de información sobre conceptos, artistas e centros expositivos.

Elaboración de traballos de investigación para a súa posterior exposición na aula.

18. Accións de contribución ao plan de convivencia

Seguiranse as pautas tratadas nas reunións de claustro e outras do centro, tendo en conta as recomendacións xerais da equipa de convivencia e a intervención de dita equipa se fora necesario. A norma xeral é non fagas aos outros o que non quixeras que che faceren, e fai aos outros o que che gustaría para ti.

Concretamente, o departamento contribuirá ao plan de convivencia do centro cos seguintes obxectivos:

1. Educar ó alumnado para a convivencia democrática, incorporando na práctica docente contidos relacionados coa convivencia escolar e a resolución pacífica de conflitos.

2. Educar no respecto á liberdade de conciencia e de conviccións relixiosas e morais, preservando a dignidade, integridade e intimidade de todos os membros da comunidade educativa.
3. Cumprir e facer cumprir as normas de convivencia do centro, no ámbito da súa competencia.
4. Fomentar un clima positivo de convivencia no centro, na aula e durante as actividades complementarias e extraescolares.
5. Manter a orde e poñer en coñecemento dos órganos competentes as condutas que alteren a convivencia.
6. Informar ás familias das cuestións que puidesen afectarlles, dos incumprimentos das normas de convivencia por parte dos seus fillos e das medidas disciplinarias tomadas ó respecto.
7. Controlar as faltas de asistencia e retrasos dos alumnos, informando ós titores segundo o procedemento aprobado no noso centro.

19. Información ao alumnado e ás familias

A información referente á metodoloxía, avaliación e materiais comunicaráselle ao alumnado persoalmente polo xefe de departamento nas primeiras sesións da materia en cada grupo e deberán tomar nota da mesma e tela presente a o longo de todo o curso.

Ademáis, a programación estará a disposición das familias e alumnado na páxina web do centro e na Aula Virtual de cada curso.